vers VO OR vers

LEZING 1
70 MINUTEN

LEVITICUS

Inleiding

Aanbidding, heiligheid en de blijvende betekenis van Leviticus voor christenen.

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/leviticus/inleiding

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	De naam Leviticus en de taak van de priesters	3 min	4
2	Aanbidding als het brengen van offers	4 min	5
3	De tabernakel als plaats voor offers	3 min	8
4	God spreekt door Mozes	2 min	9
5	De historische gebeurtenissen in Leviticus	2 min	11
6	Waarom de rituelen moeilijk te begrijpen zijn	3 min	12
7	Dierenoffers en de afstand tot onze leefwereld	3 min	13
8	Gods strenge oordelen en de ernst van zonde	4 min	15
9	De blijvende waarde van het Oude Testament	2 min	17
10	Jezus en de overspelige vrouw	2 min	18
11	Oog om oog en de andere wang toekeren	2 min	19
12	Vergeving en de taak van rechtbanken	2 min	21
13	Gods heiligheid als centrale boodschap	4 min	22
14	Leviticus bij de berg Sinaï	2 min	24

15	Gods karakter in het Oude en Nieuwe Testament	4 min	25
16	Burgerlijke wetten voor Israël en de volken	3 min	27
17	Straffen en schadevergoeding aan slachtoffers	2 min	29
18	Gods wet als voorbeeld voor de volken	3 min	30
19	De morele code: slavernij en huwelijk	2 min	31
20	De Bijbel als maatstaf voor onze moraal	4 min	32
21	Jezus legt de wet uit in de Bergrede	4 min	34
22	Vijanden liefhebben en rechtvaardig oordelen	3 min	37
23	De hoofdindeling: verzoening en heilig leven	2 min	39
24	Overzicht van de onderwerpen per hoofdstuk	3 min	40
	Om verder te lezen		41

1

De naam Leviticus en de taak van de priesters

We beginnen met het boek Leviticus. De naam van dit boek in de Vulgaat is Leviticus, en zo heet het ook in onze Engelse vertaling. Maar de Vulgaat heeft die naam overgenomen uit de Septuaginta, de Griekse vertaling van het Oude Testament, waar de naam van het boek Leviticus was. Duidelijk heel vergelijkbaar. Leviticus is een bijvoeglijk naamwoord. Het betekent: met betrekking tot de Levieten.

De Hebreeuwse naam van het boek is niet Leviticus. In de Hebreeuwse Bijbel krijgen veel boeken hun naam eenvoudig door het eerste woord van het boek te nemen en dat als naam voor het boek te gebruiken. Genesis heet In het begin. Exodus heet En dit zijn de namen, omdat dat de eerste woorden van het boek Exodus zijn. In Leviticus zijn de eerste woorden En Hij riep, dat wil zeggen: En God riep Mozes. En Hij riep is in het Hebreeuws één woord, dat nogal moeilijk uit te spreken is. Het is Wajikra. Volgens mij ligt de klemtoon op de laatste lettergreep: Wajikra. We hoeven dat woord vermoedelijk nooit meer uit te spreken. Maar dat is het eerste Hebreeuwse woord in de tekst, en dat is de naam van het boek in de Hebreeuwse Bijbel. Het betekent ‘en Hij riep’.

Leviticus is eigenlijk geen erg gelukkige titel. Die naam betekent: met betrekking tot de Levieten. Want het gaat eigenlijk niet over de Levieten. De Levieten worden als zodanig maar één keer in dit boek genoemd. Als we het hebben over de Levieten, onderscheiden van het priesterschap zelf, dan worden de Levieten genoemd in hoofdstuk 25, vers 33. Maar niet in een bijzonder belangrijke betekenis, in elk geval niet zo dat het boek daarmee in de eerste plaats over hen gaat. De priesters daarentegen worden bijna tweehonderd keer genoemd. Het lijkt duidelijk dat het boek eigenlijk betrekking heeft op de priesters, niet op de Levieten.

Natuurlijk overlappen de Levieten en de priesters elkaar als groepen, want alle priesters waren Levieten. De stam Levi werd door God uitgekozen vanwege hun trouw ten tijde van het voorval met het gouden kalf. Toen Mozes zei:

> ging Mozes bij de ingang van het kamp staan en zei: Wie bij de HEERE hoort, moet bij mij komen. Toen verzamelden al de Levieten zich bij hem.
>
> EXODUS 32:26

kwam de stam Levi aan zijn kant staan. Ze kwamen op voor Gods heiligheid door het oordeel te voltrekken aan degenen die het gouden kalf hadden aanbeden. Daarom koos God de Levieten uit als de stam die speciaal betrokken zou zijn bij de voltijdse dienst in de tabernakel. Maar slechts één familie binnen de stam Levi, de familie van Aäron, werd priester.

Dit boek gaat eigenlijk over hun taken. Volgens mij verwijst de Talmoed naar dit boek als de Wet van de priesters. Ik denk dat dit de titel is die de Talmoed eraan heeft gegeven: de Wet van de priesters. Velen zouden zeggen dat een handboek voor de priesters de beste beschrijvende titel zou zijn. Niet helemaal, want er staan ook dingen in die tot het volk gericht zijn.

2

Aanbidding als het brengen van offers

Leviticus is een verzameling wetten over hoe je op de juiste manier moet aanbidden bij de tabernakel. Die was zojuist opgericht in het laatste hoofdstuk van Exodus, het vorige boek dat we hebben bestudeerd. In Exodus hoofdstuk 40, na alle uitvoerige beschrijvingen van hoe de tabernakel eruit moest zien en hoe het ontwerp moest zijn, richtten ze hem op. En Gods heerlijkheid vervulde de tabernakel in de vorm van de Sjechinawolk.

Nu moeten we natuurlijk weten wat we ermee moeten doen. Wat moeten ze met dit nieuwe gebouw doen? Er staan fraaie nieuwe meubelstukken in en het is gemaakt volgens nauwkeurige voorschriften, maar wat moeten ze daar doen? Ze moeten daar

God aanbidden.

In de oudheid, of dat nu in Israël was of ergens anders, betekende aanbidding het brengen van offers. Waarschijnlijk verliezen we dat in onze tijd uit het oog, omdat we bij aanbidding denken aan wat we doen wanneer we naar de gemeente gaan, in wezen liederen zingen. Soms beschouwen we het zingen zelfs als het aanbiddingsgedeelte van een gemeentesamenkomst. Of soms beschouwen we de hele bijeenkomst, de hele samenkomst op zondagochtend, als de aanbiddingsdienst. Dat betekent dat we aanbidden door te zingen, dat we aanbidden door tienden en gaven te geven. We aanbidden door naar een preek te luisteren en dan nog een lied te zingen en naar huis te gaan. Dat is aanbidding volgens onze moderne westerse manier van denken.

Maar die opvatting is betrekkelijk recent, in die zin dat mensen vóór het christendom duizenden jaren lang God op een andere manier aanbaden. Die opvatting bestaat waarschijnlijk al zolang als het christendom bestaat. Aanbidding betekende altijd het brengen van offers.

Weet je nog dat Abraham de opdracht kreeg om Izak op de berg te offeren? Hij nam zijn knechten en Izak mee naar de voet van de berg Moria, en toen zei hij tegen de knechten:

> Abraham zei tegen zijn knechten: Blijven jullie hier met de ezel, dan zullen ik en de jongen daarheen gaan. Als wij ons neergebogen hebben, zullen wij bij jullie terugkeren.
>
> GENESIS 22:5

Hij zei:

We gaan naar boven om God te aanbidden.

[Vertalersnoot: de Engelse Bijbelvertaling die de spreker gebruikt, heeft hier 'aanbidden', waar de Nederlandse weergave hierboven 'ons neergebogen hebben' heeft.]

De knechten wisten wat dat betekende, en Izak ook. Daarom zei Izak:

> Toen sprak Izak tot zijn vader Abraham en zei: Mijn vader! Hij zei: Zie, hier ben ik, mijn zoon. Hij zei: Zie, hier is het vuur en het hout, maar waar is het lam voor het brandoffer?
>
> GENESIS 22:7

Want aanbidding betekende altijd dat je God een offer bracht. En dat doet het trouwens nog steeds. Alleen zijn de offers die we nu brengen geestelijke offers. Als ons zingen voor de Heere in enig opzicht werkelijk aanbidding is, dan is dat alleen omdat we de vrucht van onze lippen aanbieden als een aanvaardbaar offer, een geestelijk offer aan God. Als ons geven bij de collecte werkelijk aanbidding is, dan is dat alleen omdat we onze bezittingen aan de Heere offeren. Het werkelijke offer dat we brengen, is eigenlijk het offer van onszelf.

> Ik roep u er dan toe op, broeders, door de ontfermingen van God, om uw lichamen aan God te wijden als een levend offer, heilig en voor God welbehaaglijk: dat is uw redelijke godsdienst.
>
> ROMEINEN 12:1

[Vertalersnoot: sommige vertalers geven de slotwoorden van Romeinen 12:1 weer als ‘geestelijke aanbidding’. Die vertaalvariant gebruikt de spreker hier; het Nederlandse citaat hierboven heeft ‘redelijke godsdienst’.] Het punt is dat aanbidding inderdaad betekent dat je offers brengt. Onze geestelijke aanbidding, zei Paulus, is dat we onze lichamen aanbieden als een levend offer, en die andere dingen die we aanbieden als geestelijke offers. Dus offeren is aanbidding, en aanbidding is offeren, of we dat nu zo begrijpen of niet, door onze culturele vorming in de kerk enzovoort.

3

De tabernakel als plaats voor offers

Omdat dat zo is, was de tent, de tabernakel, een centrum van aanbidding. Daarom moest het een plaats zijn waar offers werden gebracht. In die dagen waren het geen geestelijke offers; het waren bloedige offers. We denken soms aan de tabernakel, en misschien aan de latere tempel die Salomo bouwde, als de tegenhanger van onze kerkgebouwen. Wij gaan op zondag naar de kerk; de Joden gingen op zaterdag naar de tempel of de tabernakel, denken we. Maar dat klopt eigenlijk niet.

Uiteindelijk hadden de Joden binnen hun godsdienst wel iets wat op onze plaatselijke gemeenten leek. Dat noemden ze synagogen. God heeft de synagoge niet ingesteld, maar de Joden deden dat na de Babylonische ballingschap. De synagoge leek heel sterk op wat wij een plaatselijke gemeente noemen. Mensen gingen daar op de sabbat naartoe. Ze zongen, ze baden, ze luisterden naar een preek. In elke stad stond zo'n synagoge, dus het was net een plaatselijke gemeente.

De tempel heeft nooit op een plaatselijke gemeente geleken. Er was maar één tempel, en daarvoor maar één tabernakel. Het was niet de plaats waar iedereen op zaterdag naartoe ging om liederen te zingen en naar een preek te luisteren. Het was een slachthuis. Het was een bloederig slachthuis. Wat ze deden, was hun dieren daarheen brengen, hun keel doorsnijden, het bloed eruit laten lopen, ze in stukken snijden, ze op een altaar verbranden en er een deel van opeten. Dat was aanbidding in de tempel. Daar was de tabernakel voor. Nu de tabernakel er staat, is het dus tijd om te aanbidden. Maar hoe doe je dat?

Er werden al heel lang offers gebracht, vanaf de dagen van Kaïn en Abel. Misschien zelfs al vóór Kaïn en Abel, door Adam en Eva, voor zover wij weten. Maar God had nooit een stelsel ingesteld waarin Hij de voorschriften gaf voor aanvaardbare offers. Kennelijk aanvaardde Hij daarvoor vrijwillig gebrachte offers, ongeacht hoe ze werden gebracht, als het maar de juiste dingen waren die werden geofferd. Maar deze wet van Leviticus wil precies aangeven welke handelingen allemaal moeten worden verricht bij bepaalde soorten offers. Er zijn verschillende soorten offers.

Leviticus geeft aan hoe je God kunt aanbidden. Het geeft ook aan hoe je ceremonieel rein kunt blijven. Veel van de onderwerpen in Leviticus, zoals in hoofdstuk 11 tot en met 15, gaan over hoe je ceremonieel rein kunt blijven. Dat betekent dat je niet van het heiligdom wordt uitgesloten. Als je rein bent, kun je bij de tabernakel komen aanbidden. Als je onrein bent, kun je dat niet. Dus ook dit zijn zaken die te maken hebben met aanbidding bij de tabernakel. Verder heeft het boek ook veel te maken met heilig leven en moreel leven. En er zijn instructies voor de priesters over bepaalde feestdagen enzovoort.

Het boek Leviticus is dus een handboek voor aanbidding voor de Joden, in de eerste plaats voor de priesters, maar ook voor de Joden in het algemeen. Dat is de aard van het boek: het is een handboek voor aanbidding.

4

God spreekt door Mozes

Net als de rest van de Pentateuch is het boek Leviticus afkomstig van Mozes. We weten niet of Mozes elk woord heeft opgeschreven, maar we weten dat Mozes de bron was. Maar waarschijnlijker nog was God de bron. We lezen dat God tot Mozes sprak, en er wordt uitdrukkelijk gezegd dat Mozes veel van wat daar staat heeft opgeschreven. Jezus Zelf gaf aan dat de wetten in Leviticus door Mozes waren gegeven. Want toen de melaatse in Mattheüs hoofdstuk 8 was genezen, zei Jezus:

> Ga de offers brengen die Mozes heeft voorgeschreven.
>
> MATTHEÜS 8:4

Hij bedoelt de offers die betrekking hebben op melaatsen in Leviticus hoofdstuk 13 en 14. Jezus gaf dus aan dat Mozes deze wetten had gegeven.

In Leviticus wordt ons keer op keer verteld dat dit zo is. In hoofdstuk 1, vers 1, staat:

> De HEERE riep Mozes en sprak tot hem vanuit de tent van ontmoeting:
>
> LEVITICUS 1:1

en sprak tot hem. In hoofdstuk 4, vers 1, staat:

> De HEERE sprak tot Mozes:
>
> LEVITICUS 4:1

In hoofdstuk 6, vers 1:

> De HEERE sprak tot Mozes:
>
> LEVITICUS 6:1

Hoofdstuk 8, vers 1:

> De HEERE sprak tot Mozes:
>
> LEVITICUS 8:1

Hoofdstuk 11, vers 1:

> De HEERE sprak tot Mozes en tot Aäron en zei tegen hen:
>
> LEVITICUS 11:1

Van de 27 hoofdstukken in Leviticus beginnen er eigenlijk 17 met deze woorden:

‘De HEERE sprak tot Mozes …’

[Vertalersnoot: de spreker noemt hier de terugkerende formule. Ter context staat hieronder het volledige Leviticus 1:1; dat vers begint met het roepen van Mozes en bevat dus meer dan die formule.]

> De HEERE riep Mozes en sprak tot hem vanuit de tent van ontmoeting:
>
> LEVITICUS 1:1

Er wordt dus heel nadrukkelijk verklaard dat Mozes en de HEERE de bron van deze wetten zijn. De HEERE is de werkelijke bron, en Mozes is degene door wie ze zijn gegeven. God deelde deze dingen aan Mozes mee. Zoals ik al zei, schreef Jezus ze in

Mattheüs 8:4 ook aan Mozes toe. Hij zei tegen de melaatse die genezen was dat hij de offers moest gaan brengen die Mozes in het boek Leviticus had voorgeschreven.

5

De historische gebeurtenissen in Leviticus

Omdat het in de eerste plaats een handboek voor aanbidding is, zit er eigenlijk niet veel historische voortgang in het boek. Het lijkt erop dat deze wetten werden gegeven zodra de tabernakel was opgericht. Dat zou ook nodig zijn, want ze konden niets in de tabernakel doen voordat ze deze regels hadden. Er zou niets te doen zijn. Ze zouden daar een groot gebouw hebben staan zonder enig idee wat ze ermee moesten doen, totdat deze regels werden gegeven. Het lijkt er dus op dat het boek Leviticus zich afspeelt onmiddellijk na de bouw van de tabernakel. Het lijkt erop dat ze ongeveer een maand later begonnen verder te trekken, zoals het boek Numeri hun opdraagt. Tussen het oprichten van de tabernakel in Exodus hoofdstuk 40 en het moment waarop de Israëlieten in Numeri hoofdstuk 1 beginnen verder te trekken, geeft God deze instructies.

Er staat hier niet veel historische informatie. Er zijn twee historische gedeelten. Een daarvan staat in de hoofdstukken 8 tot en met 10. Daar worden de priesters gewijd en beginnen ze met de ceremoniën. Al worden in hoofdstuk 10, zoals je weet doordat je het boek al hebt gelezen, twee van de priesters op slag gedood wanneer ze het heiligdom verontreinigen door de instructies niet op te volgen. Dat is een van de twee historische stukjes die we in het boek Leviticus vinden: deze gebeurtenissen op de eerste dag van het priesterschap, hun wijding en het begin van hun diensten.

De andere historische informatie is heel kort. Die staat in hoofdstuk 24, vers 10 tot en met 16. Dat is het verhaal van een man die half Joods en half heidens is, en hij lasterde de HEERE. Mozes moest God om raad vragen over wat er met de man moest gebeuren, en de man werd ter dood gebracht. Dat is het enige andere historische verhaal in het boek Leviticus. Het zijn eigenlijk alleen die twee dingen. De rest is allemaal wetgeving, allemaal voorschriften voor gedrag en aanbidding.

6

Waarom de rituelen moeilijk te begrijpen zijn

Terwijl je het Oude Testament aan het doorlezen bent, heb je inmiddels vast ook Leviticus helemaal gelezen. Je vond Leviticus in sommige opzichten waarschijnlijk nog moeilijker dan Exodus. Genesis is gemakkelijk, omdat het een verhaal is dat behoorlijk interessant is. Exodus is ook een verhaal, tot ongeveer halverwege, maar daarna krijgen we alle bijzonderheden van de tabernakel, die sommige mensen saai vinden. Eigenlijk denk ik dat iedereen die waarschijnlijk wel enigszins saai vindt. Maar toch bevat Exodus veel interessante verhalen. Leviticus niet. Leviticus is een verzameling wetten.

Het levert dan ook heel wat moeilijkheden op voor mensen die besluiten dat ze voor het eerst de hele Bijbel willen doorlezen. Meestal komen ze wel door Genesis heen, en meestal komen ze ook door Exodus heen, of bijna. Als ze proberen door Leviticus heen te komen, lopen veel mensen daar vast, omdat hedendaagse lezers verschillende moeilijkheden met het boek hebben.

De eerste moeilijkheid is eenvoudigweg begrijpen wat er bij de rituelen gebeurt. Vooral wanneer je de eerste zeven hoofdstukken leest, met deze beschrijving van de offers en van wat de priesters en de aanbidders moeten doen, krijgen we alleen de precieze voorschriften. Het is net als wanneer we een beschrijving van de tabernakel krijgen. Die lijkt niet bepaald op een foto. Het is meer een beschrijving van de specificaties, de afmetingen en dat soort dingen. Hoewel er veel wordt verteld over de kleuren en dergelijke, zodat we ons tot op zekere hoogte een beeld van de tabernakel kunnen vormen, weten we nog steeds niet hoe een cherub eruitziet.

Er wordt ons verteld dat er twee cherubs boven het verzoendeksel zijn en dat er een rijkversierde rand rond de tafel van de toonbroden zit. Maar we weten niet hoe dat eruitziet. We weten alleen dat er iets is. We moeten beseffen dat God Mozes niet alleen informatie over de tabernakel gaf, maar hem er ook een zichtbaar beeld van liet zien. Een model dat hem kon helpen bij het aansturen van de mannen, Bezaleël en de

anderen die aan de voorwerpen voor de tabernakel werkten. Hij kon zeggen: ‘Nee, zo zag het er niet uit; het zag er zo uit’, omdat Mozes iets had gezien. Wij hebben het niet gezien.

Hetzelfde geldt voor deze rituelen. We zien de rituelen niet. We zien alleen: ‘Zorg ervoor dat het dit soort dier is, en doe er dit mee’, enzovoort. Als ons werkelijk werd gevraagd om deze rituelen uit te voeren, alleen op grond van wat we hier hebben, zouden er bepaalde stappen zijn waarvan we niet zeker wisten hoe we die moesten uitvoeren. Maar de priesters zouden dat wel weten, omdat Mozes daar was en instructies van God ontving. En elke generatie priesters na de eerste generatie zou zijn opgegroeid terwijl ze zagen hoe dit werd gedaan, zodat alle handelingen bekend zouden zijn.

Het boek zou van waarde zijn voor het geval ze op een dag wakker werden met geheugenverlies en zich niet meer konden herinneren: ‘Is het een ram of een stier die we bij dit soort offer moeten offeren?’ Het vertelt hun: ‘Bij dit offer moet het een van die dieren zijn’, enzovoort. Het lijkt meer op een technische handleiding. Daardoor is het voor ons moeilijk om ons veel van wat daar gebeurt voor te stellen, lijkt mij.

7

Dierenoffers en de afstand tot onze leefwereld

Een andere moeilijkheid is om te zien welke betekenis deze rituelen vandaag hebben. Het staat zo ver van ons af. Dierenoffers en de andere dingen die bij de rituele godsdienst van de oudheid horen, staan heel ver af van onze ervaring, maar ook van ons gevoel. De meesten van ons zouden het heel onaangenaam vinden om bij zulke dingen betrokken te zijn. Ik zeg de meesten van ons, omdat de meesten van ons waarschijnlijk in een stad of een buitenwijk wonen. Een boer, een veehouder die voortdurend dieren doodt, zou hier eigenlijk niets bijzonder onaangenaams aan vinden. Hoewel ik heb gehoord dat het zelfs mensen die in slachthuizen werken aangrijpt, en dat ze hen daarom afwisselend dat werk en ander werk moeten laten doen. Ze moeten af en toe een pauze nemen, omdat het doden van de dieren en al dat bloederige, gewelddadige gedoe mensen kennelijk aangrijpt. Dat zou ik me kunnen voorstellen.

Als ik vroeger lesgaf over Leviticus, zei ik altijd dat een van de waarden van het offer is dat het laat zien hoe gewelddadig en weerzinwekkend de zonde is. Dat blijkt uit de afschuwelijke maatregelen die in het offersysteem genomen moesten worden om die te verhelpen. Ik had eens een man in mijn lessen die op een boerderij was opgegroeid. Hij zei: 'Je klinkt als een echte stadsmens.' En dat ben ik. Ik moet het toegeven, dat ben ik. Ik ben niet op een boerderij opgegroeid. Ik heb nooit een dier geslacht. Toen ik ongeveer op de middelbare school zat, slachtte een vriend van me een konijn voor een project van de jeugdorganisatie 4-H, en ik viel bijna flauw. Ik ben gestopt met biologie toen ze regenwormen gingen ontleden. Ik houd er niet van om dieren open te snijden. Ik vind het niet prettig. Maar dat komt gewoon doordat ik zo beschut ben opgegroeid.

Deze mensen leefden allemaal in een agrarische samenleving. Dieren doden was voor hen niet zo ongewoon. Toch neemt het feit dat iemand eraan gewend raakt niet weg dat het iets vreemds is. Je brengt een onschuldig dier, een klein geitje of een klein lammetje of een kalf of zoiets, en je snijdt het de keel door. En de vogels: je draait de vogels de kop af en je scheurt ze uiteen. Het is behoorlijk gewelddadig. Het is behoorlijk akelig. Nou en? We raken eraan gewend. Ik ben er niet aan gewend geraakt, maar mensen doen dat soort dingen al sinds mensenheugenis, als ze kippen plukken om op te eten, enzovoort.

Maar als je erover nadenkt: dat levende wezen dat zijn bloed geeft en zijn leven geeft, terwijl het volkomen onschuldig is, dat blijft voor het dier iets behoorlijk gewelddadigs en behoorlijk hards, hoe gewend iemand er ook aan raakt. Wij zouden het vaak heel moeilijk, heel onaangenaam vinden om dit soort offers te brengen, enzovoort. Dat geldt vooral voor degenen onder ons die in de stad zijn opgegroeid. En we zien niet wat het vandaag met ons te maken heeft, omdat wij dat toch niet doen. Je leest Leviticus en je leest bladzijde na bladzijde na bladzijde met rituelen waarvan je weet dat je ze nooit hoeft uit te voeren. Je zult dit nooit doen. En je zou het ook niet willen. Dus dat is een moeilijkheid. Het lijkt gewoon ver van ons af te staan, wat onze cultuur en onze ervaring betreft.

8

Gods strenge oordelen en de ernst van zonde

Een andere moeilijkheid is, zoals ik al zei, dat we het moeilijk vinden om Gods oordeel over bepaalde zaken aan te voelen. Een man ter dood brengen die God lastert, twee priesters die onder het oordeel van God helemaal verbranden omdat ze reukwerk offerden met de verkeerde kolen: dat is behoorlijk streng. In Leviticus worden heel wat misdrijven genoemd waarop de doodstraf staat, waarvan wij misschien denken: 'Nou, dat zijn slechte dingen, maar verdienen ze werkelijk de dood?' En dus kunnen we niet altijd helemaal met het boek Leviticus meevoelen, in elk geval niet van nature.

Mijn mening is deze: als we merken dat wij niet op één lijn zitten met wat Gods Woord zegt, dan ligt het probleem niet bij Gods Woord. Wij zijn het die veranderd moeten worden door de vernieuwing van ons denken.

> En word niet aan deze wereld gelijkvormig, maar word veranderd door de vernieuwing van uw gezindheid om te kunnen onderscheiden wat de goede, welbehaaglijke en volmaakte wil van God is.
>
> ROMEINEN 12:2

Dat betekent niet dat we een geestesgesteldheid moeten ontwikkelen waarin we eropuit willen gaan om echtbrekers te doden en homoseksuelen te doden en heksen te doden, enzovoort. Dat stel ik niet voor. Ik denk dat God hen ook niet graag doodde. De Bijbel zegt:

> Zeg tegen hen: Zo waar Ik leef, spreekt de Heere HEERE, Ik vind geen vreugde in de dood van de goddeloze, maar daarin dat de goddeloze zich bekeert van zijn weg en leeft! Bekeer u, bekeer u van uw slechte wegen, want waarom zou u sterven, huis van Israël?
>
> EZECHIËL 33:11

Het gaat erom te begrijpen wat rechtvaardigheid is en wat gerechtigheid is. Het is niet de vraag of we eropuit willen gaan om de wet te handhaven of als beul op te treden. Het is alleen de vraag of we erkennen dat sommige dingen gruwelijke misdrijven zijn. En wanneer we ontdekken dat God de doodstraf heeft bevolen voor bepaalde dingen waarvan wij niet zouden hebben gedacht dat ze de doodstraf verdienen, moeten we niet denken: 'Nou, hoe gaat God Zichzelf hierin rechtvaardigen?' We moeten onszelf afvragen: 'Nou, hoe rechtvaardigen wij onszelf als wij het anders zien?'

Omdat Gods wet volmaakt en goed en waar is, zou het ons iets moeten zeggen wanneer we zien dat God een bepaalde straf aan een bepaalde daad verbindt. Het zou ons iets moeten zeggen over de ernst van de daad die op die manier bestraft moet worden. Gods wet onderwijst ons in wat rechtvaardig en goed is. En hoewel wij niet degenen zijn die eropuit gaan om mensen die deze dingen doen ter dood te brengen, en dat zelfs niet zouden willen zijn, geven deze bepalingen ons een juist beeld van hoe slecht bepaalde dingen zijn waaraan we anders misschien gewend zouden zijn geraakt.

Zoals ik al zei, wij zijn er niet aan gewend om dieren te doden, maar we zouden eraan kunnen wennen als we op een veehouderij of een boerderij woonden of in een slachthuis werkten. We zouden er ongevoelig voor kunnen worden. Maar als je er een beetje afstand van neemt en je bent er niet aan gewend, dan denk je: 'Dat lijkt toch wel gewelddadig. Dat lijkt toch wel naar. Dat lijkt behoorlijk hard.' Maar je kunt eraan wennen.

En hetzelfde geldt voor veel zonden. We wennen eraan, we worden er ongevoelig voor. Maar wat de wet duidelijk maakt, is hoe kwaad de zonde is. De buitengewone zondigheid van de zonde, zouden we kunnen zeggen, wordt zichtbaar in de oordelen die God brengt. En wanneer we merken dat we niet kunnen meevoelen met Gods oordelen, moeten we beseffen dat wij degenen zijn die het contact met de werkelijkheid kwijt zijn, niet God. God is het contact met de werkelijkheid niet kwijt. Hij weet wat de rechtvaardige straf is voor bepaalde daden. Wanneer de straf vanuit ons gezichtspunt extreem of hard of buitensporig lijkt, betekent dat dat we de ernst hebben onderschat van het specifieke misdrijf waarvoor zulke straffen zijn voorgeschreven.

9

De blijvende waarde van het Oude Testament

Maar deze moeilijkheden horen wel bij de studie van het boek Leviticus. Als we deze moeilijkheden onderkennen, moeten we beseffen dat ze voortkomen uit tekortkomingen in ons eigen vermogen om mee te voelen en in onze eigen ervaringen, en niet uit problemen met God. Wanneer we deze dingen lezen, mogen we blij zijn dat dit niet de manier is waarop wij vandaag onze aanbidding vormgeven, dat dit veranderd is. Er is een nieuw verbond, en deze handelingen zijn niet langer vereist, maar we kunnen er nog steeds lessen uit trekken.

Bedenk dat Paulus dit zei in 2 Timotheus hoofdstuk 3, vers 16 en 17. In 2 Timotheus 3:16 en 17 staat:

En Paulus bedoelt de Schrift van het Oude Testament. Hij heeft geen nieuwtestamentische Schrift waarnaar hij kan verwijzen. Hij zegt:

> Heel de Schrift is door God ingegeven en is nuttig om daarmee te onderwijzen, te weerleggen, te verbeteren en op te voeden in de rechtvaardigheid, opdat de mens die God toebehoort, volmaakt zou zijn, tot elk goed werk volkomen toegerust.
>
> 2 TIMOTHEÜS 3:16-17

En hij zei dat die in haar geheel nuttig is voor de christen. Waarvoor?

Toen Paulus aan heel de Schrift dacht, waarmee hij het Oude Testament bedoelde, had hij zeker ook de wet in gedachten, evenals de profeten en de andere delen. Hij zei dat deze dingen nuttig zijn voor christenen om ons te onderrichten, ons te onderwijzen, ons te corrigeren, om hopelijk te veranderen waar we gevoelig voor zijn, zodat we veranderd zouden worden, zodat we zouden worden:

> En word niet aan deze wereld gelijkvormig, maar word veranderd door de vernieuwing van uw gezindheid om te kunnen onderscheiden wat de goede, welbehaaglijke en volmaakte wil van God is.
>
> ROMEINEN 12:2

10

Jezus en de overspelige vrouw

Het is duidelijk dat de leringen van Jezus ons in sommige opzichten voor nog grotere uitdagingen stellen, omdat Hij de lat voor ons hoger legt en de eisen zwaarder maakt. Aan de andere kant vinden we Zijn onderwijs vaak gemakkelijker te aanvaarden, omdat Hij er geen voorstander van lijkt te zijn om de vrouw die op overspel betrapt is te doden, en dat soort dingen. We merken dat we in veel gevallen gemakkelijker met Jezus kunnen meevoelen. Maar waar het om gaat, is dat Jezus het in werkelijkheid niet oneens was met de wet.

Sterker nog, wat dacht Jezus over juist die kwestie van het stenigen van een overspelige vrouw, wat de wet voorschreef? In Johannes hoofdstuk 8 brachten ze een vrouw bij Hem die op overspel betrapt was. Ze zeiden:

> Mozes heeft gezegd dat we haar moeten stenigen. Wat zegt U?
>
> JOHANNES 8:5

Nu zei Jezus niet: ‘Mozes zat er op dat punt helemaal naast. Mozes was gewoon te streng.’ Hij zegt:

> En toen zij Hem dit bleven vragen, richtte Hij Zich op en zei tegen hen: Wie van u zonder zonde is, laat die als eerste de steen op haar werpen.
>
> JOHANNES 8:7

Wat zegt dat nu eigenlijk? Het zegt eigenlijk: ‘Goed, haar stenigen lijkt inderdaad het juiste om te doen. Dus wie gaat het doen? Ga je gang en gooi de eerste steen.’ We zouden kunnen zeggen dat Jezus daarmee het stenigen van overspelige vrouwen afschafte, en misschien deed Hij dat inderdaad. Maar Zijn uitspraak veronderstelt dat als iemand bevoegd was om die eerste steen te gooien, het ook moest gebeuren. Wat zij had gedaan, verdient wat Mozes voorschreef.

Maar iedereen in de menigte had dingen gedaan die straf verdienden. Dus het zou nogal huichelachtig zijn als iemand zichzelf tot beul maakte, leek Hij te bedoelen. Maar Hij deed niets af aan de ernst van haar misdrijf. Als Hij dat had gewild, had Hij de eerste steen kunnen gooien, aangezien Hij niet gezondigd had, maar Hij koos ervoor dat niet te doen. Hij koos ervoor in plaats daarvan barmhartigheid te tonen. Maar Hij heeft nooit aangegeven dat het stenigen van een overspelige vrouw geen passende straf was. Voor zover ik weet, was Hij het er niet mee oneens, maar Hij ging erbovenuit door barmhartigheid te tonen.

11

Oog om oog en de andere wang toekeren

Zo ging Jezus ook op dit onderwerp in de Bergrede in, toen Hij zei:

> U hebt gehoord dat er gezegd is: Oog voor oog en tand voor tand.
>
> MATTHEÜS 5:38

Dit staat in de wet, in Leviticus enzovoort. Jezus zei:

> Ik zeg u echter dat u geen weerstand moet bieden aan de boze; maar wie u op de rechterwang slaat, keer hem ook de andere toe;
>
> MATTHEÜS 5:39

Maar:

als iemand je op je ene wang slaat, keer dan je andere wang toe, Enzovoort.

Jezus schafte de wet niet af en was het er ook niet mee oneens:

oog om oog en tand om tand.

Die wet was aan de rechters gegeven. Dat waren de regels voor de strafrechtspraak. Jezus kwam geen alternatief stelsel voor de strafrechtspraak aanbieden. Hij zei niet: 'Van nu af aan moeten de rechters die regels niet meer gebruiken; ze moeten deze andere regels gebruiken.' Want Jezus richtte Zich niet tot rechters. Hij richtte Zich tot Zijn discipelen. Hij zei:

Als iemand je slaat, keer dan je andere wang toe.

Met andere woorden, ja, de wet zegt inderdaad dat als iemand je op de ene wang slaat, je die persoon voor de rechter kunt dagen en dat de rechter je zal toestaan die persoon op de ene wang te slaan. En dat is:

oog om oog, tand om tand.

Dat is wat de rechtbanken zouden toestaan. Maar je hoeft geen genoegdoening te zoeken bij de rechtbank. Je kunt vergeven. Je kunt het onrecht dat je wordt aangedaan gewoon verdragen, toch?

Met andere woorden, Jezus zei niet dat oog om oog, tand om tand een onrechtvaardige wet is die veranderd moet worden. Hij gaf er geen enkele blijk van dat Hij het er niet mee eens was. Hij wees Zijn discipelen eenvoudig op het volgende: dit is inderdaad de wetgeving. Rechters moeten misdadigers die voor hen worden gebracht op die manier bestraffen. Maar jij hoeft als slachtoffer de zaak helemaal niet voor de rechter te

brengen. Als iemand je slaat, laat hem je dan nog een keer slaan. Je hoeft er geen zaak van te maken. Maar als het voor de rechter kwam, dan is er beslist niets rechtvaardiger dan een gelijkwaardige vergelding:

> Maar als er wel dodelijk letsel is, moet u geven leven voor leven, oog voor oog, tand voor tand, hand voor hand, voet voor voet, brandwond voor brandwond, wond voor wond, striem voor striem.
>
> EXODUS 21:23-25

12

Vergeving en de taak van rechtbanken

We zien dus nergens dat Jezus kritiek heeft op de rechtvaardigheid van deze wetten. Hij brengt eenvoudig een nieuwe orde, die ruimte biedt voor genade, die ruimte biedt voor vergeving, die Zijn discipelen aanmoedigt om dezelfde genade en vergeving te tonen die God door Christus aanbiedt. Daarom zien we in het Nieuwe Testament niet dezelfde hardheid en dezelfde vergelding enzovoort die de wet lijkt toe te staan.

Maar bedenk wel dat er nog steeds rechtbanken zijn, en Jezus is niet gekomen om het burgerlijk bestuur af te schaffen. Jezus is niet gekomen om te zeggen: ‘Voortaan hebben we hier gewoon anarchie, en laat iedereen maar doen wat goed is in zijn eigen ogen.’ Dat zou misschien prima zijn als iedereen een godvruchtig mens was. Maar als er veel misdadigers rondlopen, is het niet liefdevol om een samenleving in te richten die geen enkele mogelijkheid heeft om te voorkomen dat misdadigers slachtoffers maken. De rechtbanken zijn er nog steeds om dat te doen.

Jezus heeft nooit tegen de rechters gezegd:

> Ik zeg u echter dat u geen weerstand moet bieden aan de boze; maar wie u op de rechterwang slaat, keer hem ook de andere toe;
>
> MATTHEÜS 5:39

Wanneer een moordenaar voor jouw rechtbank wordt gebracht en jij degene bent die de samenleving moet beschermen tegen toekomstige misdaden van die man, keer je niet zomaar de andere wang toe. Dat is niet wat rechtbanken doen. Daar zijn rechtbanken niet voor. Dat is wat christenen doen in hun omgang met mensen die hun vijandig gezind zijn. We moeten de dingen dus in het juiste perspectief plaatsen.

Israël had zowel een burgerlijk bestuur als een gemeenschap die God aanbad. En de wetten van Leviticus geven hun leiding bij hun aanbidding en bij hun burgerlijke organisatie als samenleving. Daarom geven ze aanwijzingen — en voor zover wij weten heel goede aanwijzingen — aan de rechters en aan degenen die regeren, over hoe ze misdadigers moeten bestraffen en dergelijke.

13

Gods heiligheid als centrale boodschap

De voornaamste boodschap van het boek is de heiligheid van God. De uitspraak in Leviticus 11 wordt ook door Petrus aangehaald als iets wat eveneens voor de christen geldt. In hoofdstuk 11 van Leviticus, vers 44 en 45, staat:

> want Ik ben de HEERE, uw God. U moet zich heiligen en heilig zijn, want Ik ben heilig. U mag uzelf niet verontreinigen met al de kruipende dieren die zich over de aarde voortbewegen. Want Ik ben de HEERE, Die u uit het land Egypte heeft laten vertrekken, opdat Ik u tot een God ben. U moet heilig zijn, want Ik ben heilig.
>
> LEVITICUS 11:44-45

of:

Ik ben Jahweh, jullie God. Daarom moeten jullie je heiligen en heilig zijn, want Ik ben heilig. Jullie moeten heilig zijn, want Ik ben heilig.

Hij zegt het ook in hoofdstuk 19, vers 2. Daar staat:

> Spreek tot heel de gemeenschap van de Israëlieten, en zeg tegen hen: Heilig moet u zijn, want Ik, de HEERE, uw God, ben heilig.
>
> LEVITICUS 19:2

Petrus haalt dat dus aan als iets wat nog steeds relevant is voor ons als christenen. Dat kunnen we maar beter in gedachten houden, want dit is de centrale boodschap van Leviticus. Als Petrus zegt dat het nog steeds voor ons geldt, dan kunnen we maar beter weten hoe deze boodschap van toepassing is op een nieuwtestamentische gemeente.

In 1 Petrus, hoofdstuk 1, staat in vers 15 en 16:

> Maar zoals Hij Die u geroepen heeft, heilig is, word zo ook zelf heilig in heel uw levenswandel, want er staat geschreven: Wees heilig, want Ik ben heilig.
>
> 1 PETRUS 1:15-16

We zien dus dat Petrus Leviticus aanhaalt als een leidraad voor heel ons gedrag.

omdat Leviticus zegt:

Wees heilig, Ik ben heilig, zegt God.

De heilige God is dus nog steeds de heilige God, ook in het nieuwe verbond. En de heilige God verwacht nog steeds van Zijn volk dat het Zijn eigen gedrag benadert. Dat is eigenlijk de verplichting van de hele schepping: de heerlijkheid en het karakter van de Schepper weerspiegelen. Van degenen die daadwerkelijk vanuit de opstand weer naar Zijn kant zijn overgelopen, wordt dus verwacht dat ze dat doen. Alle mensen zullen geoordeeld worden naar de vraag of ze dat wel of niet doen, maar het grootste deel van de wereld is in opstand. Christenen zijn per definitie de mensen die de opstand hebben opgegeven en naar Zijn kant zijn overgelopen. Daarom is onze taakomschrijving, onze taak, onze opdracht om heilig te zijn zoals Hij.

De nadruk op heiligheid blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat de uitspraak:

Ik ben Jahweh — soms:

Ik ben Jahweh, jullie God — 45 keer voorkomt. Het woord ‘heiligheid’, of ‘heilig’, of afleidingen van dat woord, komt 131 keer voor in Leviticus. Interessant genoeg komen het woord ‘rein’ of ‘onrein’ of ‘reinheid’, of die afleidingen van dat begrip, 186 keer voor in Leviticus. Rein zijn, heilig zijn, erkennen dat Jahweh, de heilige God, jouw God is: dat wordt werkelijk heel nadrukkelijk herhaald.

Je vindt uiteraard veel herhaling van deze uitspraken. Als je 27 hoofdstukken hebt, en Hij in die hoofdstukken 45 keer zegt:

Ik ben Jahweh, jullie God, en Hij 131 keer het woord ‘heilig’ gebruikt of iets wat daarmee overeenkomt, dan komen deze begrippen wel heel vaak voor in een boek van deze lengte.

14

Leviticus bij de berg Sinaï

Elk boek heeft zijn achtergrond, en dit boek speelt zich af in een bepaalde tijd en op een bepaalde plaats. Toch is het eigenlijk geen boek met historische informatie, behalve in de twee verhalen die het vertelt. Maar er is een geografische plaats die herhaaldelijk wordt genoemd, en dat is bij de berg Sinaï. Vier keer wordt ons verteld dat deze wetten bij de berg Sinaï werden gegeven.

Nu, de tabernakel werd opgericht nadat de Israëlieten ongeveer hoeveel maanden bij de berg Sinaï waren geweest? Ze waren toen ongeveer elf maanden uit Egypte weg, en ik denk dat ze waarschijnlijk negen van die maanden bij de berg Sinaï waren geweest,

zoiets. Veel langer zijn ze daar niet gebleven. Er is dus maar een korte periode waarin dit bij de berg Sinaï gegeven kan zijn, en het was terwijl ze nog bij de Sinaï waren. In hoofdstuk 7, vers 38, staat:

> die de HEERE Mozes gebood op de berg Sinaï, op de dag dat Hij de Israëlieten gebood om hun offergaven voor de HEERE in de woestijn Sinaï aan te bieden.
>
> LEVITICUS 7:38

Er zijn nog drie andere plaatsen — hoofdstuk 25, vers 1, hoofdstuk 26, vers 46, en hoofdstuk 27, vers 34 — die vermelden dat de berg Sinaï de plaats was waar dit gegeven werd.

Wat de tijd betreft, wordt er niet veel over een bepaalde datum gezegd, behalve in hoofdstuk 9, vers 1, waar staat:

> Het gebeurde op de achtste dag dat Mozes Aäron en zijn zonen bij zich riep, met de oudsten van Israël.
>
> LEVITICUS 9:1

Dat is de enige dag die specifiek wordt genoemd als iets wat je op een kalender zou kunnen aangeven. De achtste dag is blijkbaar de achtste dag nadat de tabernakel was opgericht. Er was een periode van zeven dagen waarin de priesters werden gewijd, en op de achtste dag ging alles van start. De tabernakel ging als het ware open voor de aanbidding. Dat is de enige tijdsaanduiding die in het boek wordt gegeven.

15

Gods karakter in het Oude en Nieuwe Testament

Ondanks de moeilijkheden die het voor een moderne lezer oplevert, heeft het boek wel blijvende waarde voor een christen. Dat moeten we weten als we het gaan bestuderen, want het kost enige energie om een boek als dit te bestuderen. Je moet bereid

zijn er tijd en aandacht aan te besteden, en dat zullen we waarschijnlijk niet doen tenzij we zien dat het voor ons enige waarde heeft. Het is de moeite waard, het is de investering waard.

Het eerste wat het biedt, is een openbaring van het karakter van God, want Gods karakter verandert niet. God kan een nieuw verbond sluiten dat het oude verbond vervangt, maar het is dezelfde God. Hij is nadat Hij het nieuwe verbond heeft gesloten niet anders dan toen Hij het oude verbond sloot. Vaak denken mensen dat God in het oude verbond een heel hardvochtig, gemeen, knorrig iemand met een kort lontje was. Maar in het Nieuwe Testament zou God op de een of andere manier zekerder van Zichzelf, volwassener en vrijgeviger zijn geworden. Op de een of andere manier zou God aardiger zijn geworden. Maar dat leert de Bijbel helemaal niet.

Mensen krijgen die indruk omdat we in het Oude Testament inderdaad over veel oordeel lezen, en in het Nieuwe Testament over niet zo veel oordeel. Dus denken we dat God in het Oude Testament heel veel oordeelde, heel veel strafte, heel veel doodde. Gelukkig zien we Hem dat in het Nieuwe Testament niet zo veel doen. Maar in werkelijkheid bestaat dat verschil alleen doordat het Oude Testament vierduizend jaar geschiedenis beslaat, en het Nieuwe Testament maar ongeveer dertig jaar geschiedenis.

God oordeelde in vierduizend jaar veel meer dan in dertig jaar. Maar in die dertig jaar oordeelde Hij op dezelfde manier als in de tijd daarvoor. Je ziet dat Nadab en Abihu in het Oude Testament op slag worden gedood omdat ze vreemd vuur offeren. In het Nieuwe Testament zien we dat Ananias en Saffira op slag worden gedood omdat ze tegen de Heilige Geest liegen. In het Oude Testament zien we dat de aarde opengaat en Korach en zijn opstandelingen verzwelgt. In het Nieuwe Testament zien we dat de engel van de Heere Herodes treft terwijl hij een toespraak houdt, en wormen eten hem op en hij sterft, in Handelingen hoofdstuk 12.

Dit zijn precies dezelfde soort dingen in het Oude Testament als in het Nieuwe Testament. Het verschil is dat je er in het Oude Testament veel meer van hebt, omdat er veel meer verhalen zijn, veel meer generaties, veel meer tijd waarin God met mensen omgaat. Binnen één generatie vinden we in het Nieuwe Testament

voorbeelden van zulke oordelen. Het boek Openbaring is beslist een nieuwtestamentisch boek dat oordelen beschrijft die net zo verschrikkelijk zijn als alle oordelen die in het Oude Testament over zondaars kwamen.

Dus de God van het Oude Testament is dezelfde als de God van het Nieuwe Testament, en in het boek Leviticus wordt ons veel over Zijn karakter geopenbaard: wat Hem boos maakt, wat Hij wil, wat Zijn waarden zijn — Gods karakter. Als we nu met God willen omgaan, moeten we weten wat voor God Hij is. We zien dat Hij een God is Die Zichzelf in Zijn wet heeft geopenbaard, en ook op andere manieren sindsdien. In de Psalmen en bij de profeten, en natuurlijk in Jezus Zelf, vinden we openbaring van Gods karakter die verder gaat dan de wet, maar die de wet niet tegenspreekt.

Dit is één aspect van God.

> Zie dan de goedertierenheid en de strengheid van God: strengheid over hen die gevallen zijn, over u echter goedertierenheid, als u in de goedertierenheid blijft. Anders zult ook u afgehouwen worden.
>
> ROMEINEN 11:22

zei Paulus in Romeinen 11:22. We zien de goedheid van God in veel van de verhalen uit het Oude en het Nieuwe Testament. Maar we zien ook de strengheid van God in Zijn wetten, in de straffen en in veel van de verhalen uit het Oude Testament en uit het Nieuwe. Zo hebben we daar dus de openbaring van Gods karakter.

16

Burgerlijke wetten voor Israël en de volken

We hebben in Leviticus ook een geïnspireerd wetboek voor de burgerlijke samenleving. Daarmee bedoel ik de manier waarop overheden en rechtbanken strafzaken beoordelen. Je zou kunnen betogen dat veel van de dingen in dit wetboek niet van toepassing zijn op andere volken dan Israël. Er stonden namelijk straffen op dingen zoals het schenden van de sabbat, het lasteren van God, het aanbidden van

afgoden, enzovoort. Die straffen golden uiteraard voor Israël omdat het volk in een bijzondere verbondsrelatie met God stond. Als zij afgoden aanbaden of de sabbat schonden, schonden zij daarmee het specifieke verbond dat God met hen had gesloten. Daarom zouden sommige van die wetten niet relevant zijn voor andere samenlevingen die meer zijn wat we pluralistisch noemen. Amerika bijvoorbeeld, of eigenlijk welk westers land dan ook, kent tegenwoordig geen algemeen aanvaard verbond tussen zichzelf als volk en God. Het zijn pluralistische samenlevingen. Christenen zijn er welkom, moslims zijn er welkom, boeddhisten, atheïsten — iedereen kan in deze landen op gelijke voet leven. Men gaat er niet van uit dat Amerika of Engeland of Duitsland of Australië of Frankrijk op de een of andere manier Gods landen zijn, die in een verbondsrelatie met God staan. Daarom zou je kunnen betogen dat in zulke pluralistische samenlevingen het wetboek dat sabbatschenders, godslasteraars en afgodendienaars straft, niet van toepassing zou zijn.

Maar veel van de misdrijven waarop in het boek Exodus een straf wordt gesteld, zijn meer morele en maatschappelijke kwesties. Het zijn dingen die te maken hebben met de algemene verhoudingen tussen mensen. Dat is precies het soort zaken dat het strafrecht zou moeten regelen. Strafrechtbanken zouden zich vooral moeten bezighouden met de ene persoon die een ander tot slachtoffer maakt. Met iemand die slachtoffer is en een vorm van genoegdoening via de rechtbank nodig heeft, en met iemand die een misdadiger is en een vorm van bestraffing door de rechtbank nodig heeft. Zoals ik al zei, zijn sommige van die misdrijven in Leviticus godsdienstige misdrijven die niet van toepassing zouden zijn op een pluralistische of seculiere samenleving. Maar iedere samenleving moet haar burgers beschermen, en iedere samenleving moet rechtbanken hebben om misdadigers te straffen die andere mensen tot slachtoffer maken. Daarom vinden we in Leviticus, net als in de rest van de wet van Mozes, passende straffen voor bepaalde misdrijven die in iedere samenleving strafbare feiten moeten blijven, omdat ze mensen tot slachtoffer maken.

Vallen daar ook dingen als overspel onder? Ja. Overspel is een strafbaar feit. Het is meineed, nietwaar? Je legt een eed af. Iemand gaat een huwelijksverbond met je aan omdat je die persoon een belofte hebt gedaan. Als je een overeenkomst sluit en contractbreuk pleegt, zullen de rechtbanken zich daarmee bezighouden. Overspel is contractbreuk, en daarom is er een slachtoffer. Als iemand overspel pleegt, is zijn of

haar huwelijkspartner een slachtoffer. Daarom zouden de rechtbanken daar iets aan moeten doen. Onze rechtbanken doen dat niet, maar in de Bijbel deden ze dat wel, en rechtbanken zouden dat moeten doen. Hetzelfde geldt voor diefstal en andere dingen.

17

Straffen en schadevergoeding aan slachtoffers

Let erop dat er in de wetgeving voor de burgerlijke samenleving in Leviticus eigenlijk niet zoiets als een gevangenisstraf bestond. Je zou kunnen denken dat dit grotendeels kwam doordat het moeilijk was om gevangenissen in stand te houden terwijl ze door de woestijn trokken. Ze hadden immers niet eens een vaste woonplaats. Maar we lezen ook niet dat ze gevangenissen bouwden toen ze zich eenmaal in het land Kanaän hadden gevestigd. Mensen werden niet beschouwd als vijanden van de staat, die gestraft werden door ze in de gevangenis te zetten. Gewelddadige misdadigers of mensen die in een bepaald opzicht gevaarlijk waren voor de samenleving, kregen daarentegen heel zware straffen, meestal de doodstraf. Je kon trouwen als je iemand had verkracht, als haar vader dat toestond. Maar als je iemand ontvoerde, als je iemand vermoordde, als je overspel pleegde, als je een gevaar voor de samenleving was: er waren veel dingen waarvoor misdadigers ter dood konden worden gebracht. En dan had de samenleving die gevaarlijke mensen niet meer om zich heen.

Als je iemands eigendom beschadigde, moest je hem schadeloosstellen. Dat betekent dat je het met rente moest terugbetalen. Je ging niet gewoon naar de gevangenis terwijl het slachtoffer zijn eigendom nog steeds kwijt was, om een of andere straf uit te zitten die je aan de staat verschuldigd was. Er was geen staat die gekrenkt kon worden. Er was God, en er waren mensen die door misdrijven werden benadeeld. De straffen weerspiegelden niet dezelfde manier van denken als onze moderne wetten voor de burgerlijke samenleving. Daarbij krijgt het slachtoffer van het misdrijf vaak nooit terug wat hij verloren heeft, en willen de rechtbanken alleen maar mensen straffen die hun wetten overtreden, omdat dat een vergrijp tegen de staat is.

18

Gods wet als voorbeeld voor de volken

De wet van Mozes is anders. Toen we het eerder over Exodus hadden, heb ik genoemd dat Mozes in Deuteronomium hoofdstuk 4 aangaf dat deze wetten die God gaf, de rechtvaardigste en beste wetten zijn die een samenleving kan hebben. En dat de wetten van God die aan Israël gegeven zijn, in feite voor alle volken een voorbeeld zouden zijn van wat goed en wat juist is. In Deuteronomium hoofdstuk 4, vers 5 tot en met 8, staat:

> Zie, ik heb u de verordeningen en bepalingen geleerd, zoals de HEERE, mijn God, mij geboden heeft; om zo te handelen in het midden van het land waarin u zult komen om het in bezit te nemen. Neem ze in acht en doe ze; want dat zal uw wijsheid en uw inzicht zijn voor de ogen van de volken, die al deze verordeningen horen zullen en zullen zeggen: Werkelijk, dit grote volk is een wijs en verstandig volk! Want welk groot volk is er waar de goden zo dichtbij zijn als de HEERE, onze God, bij ons is, altijd als wij tot Hem roepen? En welk groot volk is er dat zulke rechtvaardige verordeningen en bepalingen heeft als heel deze wet, die ik u heden voorhoud?
>
> DEUTERONOMIUM 4:5-8

Dus hij zegt dat de volken zullen zeggen:

Wauw, hoe komen deze mensen aan zulke wijze en goede wetten?

Mozes zelf geloofde dat God deze wetten weliswaar alleen aan Israël had gegeven en niet aan andere volken, maar dat ze toch in zekere zin een licht voor de volken zouden zijn. De volken konden leren wat rechtvaardig is, wat juist is en wat wijs is. We vinden in Leviticus dus inderdaad een geïnspireerd wetboek voor het strafrecht en het burgerlijk recht.

Ik heb je onlangs op deze verzen uit Romeinen hoofdstuk 7 gewezen, toen we het over enkele wetten in Exodus hadden. In Romeinen hoofdstuk 7, vers 12, zei Paulus:

> Zo is dan de wet heilig, en het gebod is heilig en rechtvaardig en goed.
>
> ROMEINEN 7:12

Hij bedoelt de oudtestamentische wet. Hij zegt vervolgens:

> Want wij weten dat de wet geestelijk is, maar ik ben vleselijk, verkocht onder de zonde. Wat ik namelijk teweegbreng, doorzie ik niet, want niet wat ik wil, dat doe ik, maar wat ik haat, dat doe ik.
>
> ROMEINEN 7:14-15

Maar wat de wet betreft, zei Paulus:

Ik heb er niets op aan te merken. Het is heilig, rechtvaardig en goed.

Wat kun je nog meer van een wet verlangen? Als de apostel Paulus over de wetten van een volk zou kunnen zeggen: ‘Die wetten zijn heilig, ze zijn rechtvaardig en ze zijn goed’, dan zou dat volk wetten hebben die zo goed zijn als een volk zich maar kan wensen. Het lijkt er dus op dat volken door Leviticus verlicht kunnen worden. Al moet je natuurlijk wel onderscheiden welke wetten in Leviticus gelden voor Israël als het verbondsvolk van God, en welke eenvoudigweg gelden als wetten die rechtvaardigheid beschrijven en die ieder volk zou moeten volgen.

19

De morele code: slavernij en huwelijk

Het bevat natuurlijk ook een geïnspireerde morele code. De morele opvattingen van Leviticus staan behoorlijk ver van onze eigen ideeën af. Het kan zijn dat onze opvattingen op sommige punten zelfs verder zijn gekomen, in positieve zin. In de wet

van Mozes vinden we bijvoorbeeld nog steeds de praktijk van slavernij. We vinden er toestemming om meerdere vrouwen te hebben of te scheiden, zonder veel specifieke informatie over wat een grond voor echtscheiding is. De wet verandert niet alles wat veranderd moest worden. Een deel daarvan werd overgelaten aan Jezus en de apostelen en de christelijke boodschap en de invloed van het Koninkrijk van God in de wereld.

Het is dus in zeer grote mate de invloed van het Koninkrijk van God, dat naar de volken is gegaan, die polygamie en slavernij heeft afgeschaft. En zelfs de vormen van gemakkelijke echtscheiding die onder de wet werden gepraktiseerd. Helaas zien we onze eigen samenleving juist op deze gebieden afbrokkelen, nu ze zich steeds verder heeft verwijderd van Gods Woord als leidraad. Hoewel we geen herinvoering van de slavernij zien, zien we zeker wel een vernietiging van het huwelijk. Het Nieuwe Testament zou ons daarvoor hebben behoed als we daaraan trouw waren geweest.

Maar het punt is dat slavernij onder de wet was toegestaan. Het werd niet als onrecht beschouwd om een slaaf te bezitten. Blijkbaar is het dus geen onrecht om een slaaf te bezitten. Er kunnen dingen met slavernij samenhangen die onrecht zijn. Bijvoorbeeld als je je slaaf ergens hebt ontvoerd, of als je je slaaf mishandelt of een slaaf op een onrechtvaardige manier behandelt. Dan is dat natuurlijk onrechtvaardig. Maar stel dat een man in Israël zichzelf als slaaf had verkocht omdat hij zijn schulden niet kon betalen. Als slaaf van een goede en rijke man had hij meer financiële zekerheid dan als iemand die het op eigen kracht probeerde te redden. En hij had al bewezen dat hij niet met zijn eigen geld kon omgaan. Dan is er niets onrechtvaardigs aan dat een man een slaaf bezit.

20

De Bijbel als maatstaf voor onze moraal

Dat gaat in tegen de opvattingen van onze eigen cultuur. Maar ook hier hebben we helaas weer te maken met mensen die tegenwoordig de moraliteit van de Bijbel beoordelen aan de hand van de gangbare moraal van de moderne tijd. Wat mij betreft is het prima als de mentaliteit van onze moderne tijd meer overeenstemt met de Geest van Christus dan iets wat we in de wet vinden. Maar vaak gaan onze gevoeligheden in

tegen die van Leviticus, niet omdat we meer voeling hebben met de Geest van Christus, maar omdat we eenvoudigweg humanistischer of feministischer of meer iets anders zijn, gewoon pluralistischer. Daarom komt onze samenleving niet op voor sommige beginselen die waar zijn en waarvan in Leviticus zou worden aangenomen dat ze waar zijn. Maar in onze westerse beschaving van na de Verlichting wordt niet aangenomen dat ze waar zijn.

Trouwens, het tijdperk van de Verlichting in de achttiende eeuw was in sommige opzichten misschien goed. Maar als we het de Verlichting noemen, dan is dat een seculiere term. Het was geen godsdienstige opwekking. Het was in heel veel opzichten een humanistische en zelfs een atheïstische opleving, of op zijn minst een agnostische. Het was een verlichting in de zin van een filosofische bevestiging van de waarde van de mens, enzovoort. Natuurlijk heeft de mens inderdaad waarde, en er komen veel positieve veranderingen in de samenleving door de waardering voor mensenrechten en menselijke waardigheid. Maar helaas gaat het opeisen van mensenrechten en menselijke waardigheid vaak ten koste van Gods rechten en Gods waardigheid. En de mens wordt bijna op de plaats van God gezet.

Dus niet alles in de verlichte wereld staat dichter bij het christendom dan voorheen. We moeten alle dingen beoordelen aan de hand van de Schriften, en Leviticus is nog steeds Schrift. Jezus beoordeelde dingen aan de hand van Leviticus. Paulus leek te geloven dat de morele opvattingen van de wet goede morele opvattingen waren.

In Romeinen hoofdstuk 7 klaagt Paulus erover dat hij niet doet wat hij wil doen, en dat hij wel doet wat hij niet wil doen. In vers 16 zegt hij:

> En als ik dat doe wat ik niet wil, val ik de wet bij dat zij goed is.
>
> ROMEINEN 7:16

Dat wil zeggen: als ik merk dat ik tekortschiet in wat de wet zegt dat ik moet doen, en ik wil daarin niet tekortschieten, dan moet ik het er dus mee eens zijn dat de wet goed is. De moraal van de wet is iets goeds. Wanneer ik daarin tekortschiet, doe ik iets wat ik eigenlijk niet wil doen. Mijn eigen hart stemt ermee in dat de wet goed is.

In Romeinen 8, vers 4, beschrijft Paulus het doel van wat Christus voor ons heeft gedaan:

> opdat de rechtvaardige eis van de wet vervuld zou worden in ons, die niet naar het vlees wandelen, maar naar de Geest.
>
> ROMEINEN 8:4

Dat wil zeggen: als wij in de Geest wandelen, merken we dat de rechtvaardige eisen van de wet in ons worden vervuld. Onder de rechtvaardige eisen versta ik de morele eisen van de wet. Als wij in de Geest wandelen, zullen we niet moorden, overspel plegen, stelen, een vals getuigenis afleggen, onze ouders onteren en de morele voorschriften van de wet overtreden. Paulus zei dat wat de Geest doet, juist is dat Hij in ons leven de vervulling tot stand brengt van dat rechtvaardige gedrag dat de wet vereist. Het is dus een morele gedragscode, een code van gerechtigheid die zelfs door het Nieuwe Testament lijkt te worden goedgekeurd.

21

Jezus legt de wet uit in de Bergrede

Sommige mensen denken dat Jezus in de Bergrede de normen van de wet heeft veranderd. Maar als mensen dat zeggen, letten ze eigenlijk helemaal niet op wat Jezus over dit onderwerp heeft gezegd. Ze denken: o ja, het lijkt erop dat Jezus zei:

‘Jullie hebben gehoord dat er gezegd is…’ Dan volgt het een of ander uit de wet, gevolgd door:

‘Maar Ik zeg tegen jullie…’ En dan volgt iets anders. En ze denken: o, ik begrijp het, Jezus heeft het veranderd. Heeft Hij dat gedaan?

Toen Hij zei:

> U hebt gehoord dat tegen het voorgeslacht gezegd is: U zult niet doden; en: Wie doodt, zal door de rechtbank schuldig bevonden worden.
>
> MATTHEÜS 5:21

wat veranderde Hij daar toen aan? Zei Hij: ‘Maar Ik zeg tegen jullie: ga gerust moorden’? Nee, natuurlijk mag je nog steeds niet moorden. Hij werkte het verder uit en zei:

> Maar Ik zeg u: Al wie ten onrechte boos is op zijn broeder, zal schuldig bevonden worden door de rechtbank. En al wie tegen zijn broeder zegt: Raka! zal schuldig bevonden worden door de Raad; maar al wie zegt: Dwaas! die zal schuldig bevonden worden tot het helse vuur.
>
> MATTHEÜS 5:22

Hij zei:

> U hebt gehoord dat tegen het voorgeslacht gezegd is: U zult geen overspel plegen.
>
> MATTHEÜS 5:27

Heeft Hij dat veranderd? Nee, dat heeft Hij niet veranderd. Hij heeft nooit gezegd: ‘Maar Ik zeg dat jullie overspel moeten plegen.’ Nee, Hij zei:

> U hebt gehoord dat tegen het voorgeslacht gezegd is: U zult geen overspel plegen. Maar Ik zeg u dat al wie naar een vrouw kijkt om haar te begeren, in zijn hart al overspel met haar gepleegd heeft.
>
> MATTHEÜS 5:27-28

Toen Hij zei:

> Er is ook gezegd: Wie zijn vrouw verstoot, moet haar een echtscheidingsbrief geven.
>
> MATTHEÜS 5:31

zegt Jezus dan vervolgens: ‘Maar Ik zeg: als je van je vrouw scheidt, geef haar dan geen scheidbrief’? Nee, Hij zegt alleen dat je helemaal niet van haar moet scheiden, tenzij er sprake is van ontucht. Hij verandert de wet niet.

Hij zegt:

> Verder hebt u gehoord dat tegen het voorgeslacht gezegd is: U zult de eed niet breken, maar u zult voor de Heere uw eden houden.
>
> MATTHEÜS 5:33

Zegt Hij: ‘Maar Ik zeg jullie: lieg onder ede’? Nee, Hij zegt:

> Maar Ik zeg u: Zweer in het geheel niet, niet bij de hemel, want dat is de troon van God; niet bij de aarde, want dat is de voetbank van Zijn voeten; en ook niet bij Jeruzalem, want dat is de stad van de grote Koning. Ook bij uw hoofd mag u niet zweren, want u kunt niet één haar wit of zwart maken; maar laat uw woord ja ja zijn en uw nee nee; wat hierboven uitgaat, is uit de boze.
>
> MATTHEÜS 5:34-37

Dat is wat Hij zegt. Hij verandert niets.

Hij zegt:

> U hebt gehoord dat er gezegd is: Oog voor oog en tand voor tand. Ik zeg u echter dat u geen weerstand moet bieden aan de boze; maar wie u op de rechterwang slaat, keer hem ook de andere toe;
>
> MATTHEÜS 5:38-39

Maar zoals ik al zei, Hij zegt: 'Inderdaad, het burgerlijke wetboek zegt dat als iemand je oog uitsteekt en voor de rechters wordt gebracht, het vonnis is dat zijn oog moet worden verwijderd. Maar Ik zeg tegen jullie: laat het niet eens voor de rechter komen. Keer gewoon de andere wang toe.'

Hij zegt niet dat de rechtbanken hun maatstaven moeten veranderen. Hij zegt alleen dat jij als slachtoffer geen genoegdoening via de rechter hoeft te zoeken tegenover iemand die je iets aandoet. Hij verandert de wet niet. Hij verandert ons gedrag. Hij verandert onze houding. Natuurlijk kun je naar de rechter stappen, en de rechtbanken moeten een misdadiger nog steeds naar de gevangenis sturen. Als iemand bij je inbreekt en je hem voor de rechter brengt, moeten de rechtbanken hem straffen. Jezus heeft eigenlijk op geen enkele manier gezegd dat de straf veranderd zou moeten worden. Hij gaf alleen aan dat je bereid moet zijn die schade te dragen in plaats van vergelding en genoegdoening bij de rechtbanken te zoeken.

22

Vijanden liefhebben en rechtvaardig oordelen

Toen Hij zei:

> U hebt gehoord dat er gezegd is: U moet uw naaste liefhebben en uw vijand moet u haten.
>
> MATTHEÜS 5:43

sprak Hij dat wel tegen, maar dat kwam doordat dat niet in de wet stond. De wet zegt niet dat je je vijand moet haten. Er staat wel dat je je naaste moet liefhebben zoals je jezelf liefhebt. En dat stond in Leviticus, en Jezus was het daar niet mee oneens.

Maar Hij zegt:

Jullie hebben gehoord dat er gezegd is dat je je vijand moet haten.

Waar hadden ze dat gehoord? Dat moet van de rabbijnen zijn geweest, want het staat niet in het Oude Testament. Het Oude Testament zegt niet dat je je vijand moet haten. Het zegt juist het tegenovergestelde. Er staat:

> Als iemand die u haat, hongerlijdt, geef hem brood te eten, en als hij dorstig is, geef hem water te drinken, want zo zult u vurige kolen op zijn hoofd hopen, en de HEERE zal het u vergelden.
>
> SPREUKEN 25:21-22

Dat staat in Spreuken hoofdstuk 25, vers 21 en 22. In de wet van Mozes staat, volgens mij in hoofdstuk 22 van Exodus:

> Als je ziet dat de ezel van je vijand onder zijn last bezwijkt, help hem dan overeind. Als je het rund van iemand die je haat ziet ronddwalen, breng het dan bij hem terug.
>
> EXODUS 23:4-5

Met andere woorden, doe goed aan je vijanden. Dat onderwees Jezus. Ik ken niets wat Jezus ooit heeft onderwezen dat in strijd is met de wetten van het Oude Testament. Zelfs bij:

> En toen zij Hem dit bleven vragen, richtte Hij Zich op en zei tegen hen: Wie van u zonder zonde is, laat die als eerste de steen op haar werpen.
>
> JOHANNES 8:7

Hij zei niet: 'Nee, ze mag niet gestenigd worden.' Het is een beetje zoals dat van de andere wang toekeren. Hij zei niet dat het geen oog om oog, tand om tand mocht zijn. Het gaat er alleen om dat je niet moet eisen dat de zaak voor de rechter wordt gebracht.

Zo ook hier: zeker, ze moet gestenigd worden, maar jullie zijn niet degenen die dat moeten doen. Waarschijnlijk zou niemand dat moeten doen, omdat hier waarschijnlijk niemand rechtvaardig genoeg is om daarvoor in aanmerking te komen. Wat Jezus onderwees, is dat als mensen doodgestenigd moesten worden, dat moest gebeuren door mensen die niet schuldig waren aan soortgelijke misdrijven, die zelf niet verdienden om doodgestenigd te worden. Rechters moeten rechtvaardige mensen zijn als ze gaan oordelen.

Hoe dan ook, de morele voorschriften in het boek Leviticus zijn van blijvende waarde. Er zijn ook veel typen en schaduwbeelden van Christus, die we zullen bekijken terwijl we het boek doorlopen. Natuurlijk zijn Christus en het onderwijs over Christus voor ons van blijvende waarde. De uiteindelijke waarde van Leviticus ligt dus waarschijnlijk in het beeld dat het van Christus schetst en in de dingen die het ons over Hem vertelt.

23

De hoofdindeling: verzoening en heilig leven

Ik zou het boek grofweg verdelen in twee grote delen, met een aanhangsel. Het laatste hoofdstuk, 27, zou een aanhangsel zijn over tienden en dingen die aan God gewijd worden, enzovoort. Het lijkt niet te passen in de algemene indeling van het boek. Het lijkt op wat losse stukjes die komen nadat de rest is gegeven. Maar de eerste 16 hoofdstukken, hoofdstuk 1 tot en met 16, lijken zich te richten op verzoening en reinheid, de offers en ceremoniële reinheid. Hoofdstuk 17 tot en met 26 zou je daarentegen de heiligheidswet kunnen noemen. De heiligheidswet gaat over hoe je een heilig leven leidt.

Het eerste deel, de eerste 16 hoofdstukken, gaat over hoe je toegang tot God houdt, hoe je met God in het reine komt, hoe je zaken rechtzet als je tegen God hebt gezondigd. Hoe je rein blijft, zodat je in zekere zin niet van de tabernakel vervreemd raakt, zodat

je toegang tot God niet wordt belemmerd. Maar het tweede deel gaat over hoe je een heilig leven voor God leidt. Voor Israël is het in sommige opzichten een beetje anders, omdat zij een godsdienstig heilige gemeenschap moesten zijn. Dat moeten wij ook, maar wij hebben andere godsdienstige gebruiken. Wij brengen de dierenoffers en het bloed en al die dingen niet. Maar waar het om gaat, is dat het boek grofweg in die twee onderwerpen uiteenvalt: verzoening en reinheid in het eerste deel, en heiligheid van gedrag in het tweede deel.

We zouden die dingen in het eerste geval kunnen vergelijken met rechtvaardiging. Hoe worden wij rechtvaardig gemaakt in Gods ogen? Hoe worden wij voor God aanvaardbaar gemaakt? Door het bloedoffer van Christus. Het tweede deel zouden we afzondering kunnen noemen. Dat is wat heiligheid betekent: afzonderlijk, apart gezet. De heiligheidswet gaat dus over hoe wij van de wereld afgezonderd zijn. Niet geografisch afgezonderd, niet alsof we ergens naar een klooster vertrekken en ons op die manier afzonderen. Maar we zijn afgezonderd in beginsel en in geest en in ons gedrag en onze waarden. We zijn afgezonderd van de wereld. Daar zou het tweede deel over gaan.

24

Overzicht van de onderwerpen per hoofdstuk

Je kunt in de aantekeningen zien dat deze delen in kleinere onderdelen uiteenvallen. Zo zou ik de eerste 16 hoofdstukken indelen: de eerste zeven hoofdstukken gaan over de vijf offers. De volgende drie hoofdstukken, hoofdstuk 8 tot en met 10, gaan over de priesters, hun wijding en het begin van hun dienst, en het oordeel dat over Nadab en Abihu kwam. Dan zou hoofdstuk 11 tot en met 15 gaan over verschillende dingen die te maken hebben met reinheid en onreinheid: dieren, lichaamsafscheidingen, dat soort dingen, melaatsheid. Dan is hoofdstuk 16 de Grote Verzoendag. Dat gaat erover hoe God eenmaal per jaar het hele volk reinigt door de dienst van de hogepriester in het heilige der heiligen. Zo valt het eerste deel uiteen.

Het tweede deel, de heiligheidswet, bestaat uit meer onderdelen. Allereerst de heiligheid van bloed dat voor God wordt afgezonderd, in hoofdstuk 17. Hoofdstuk 18 tot en met 20 heeft te maken met de heiligheid van het gedrag van het volk. In

hoofdstuk 18 wordt een hele reeks wetten gegeven, en vervolgens staan in hoofdstuk 20 de straffen voor het overtreden daarvan. De heiligheid van de priesters en hun gedrag, met wie ze mogen trouwen en wat ze mogen doen, wat ze niet mogen doen, staat in hoofdstuk 21 en 22. Dan heb je de heilige feesten, de heilige kalender van Israël, hoofdstuk 23.

Hoofdstuk 24 bevat meer dan één onderwerp, maar misschien is het interessantste wel de wet over de godslasteraar en de straf die een godslasteraar krijgt, die natuurlijk de heiligheid van Gods Naam schendt. Dan zijn er ook heilige jaren, naast heilige dagen. In hoofdstuk 25 hebben we de sabbatsjaren en de jubeljaren.

Ten slotte staat er in hoofdstuk 26 een passende afsluiting van het boek. Daarom zei ik dat hoofdstuk 27, met wat losse zaken over andere onderwerpen, bijna een aanhangsel lijkt. Hoofdstuk 26 bevat een uitvoerige afkondiging van zegeningen over mensen die het goede doen en vervloekingen over degenen die het verkeerde doen. Ook staan er lijsten van dingen waarvoor mensen gezegend en vervloekt zullen worden. Zo eindigt het boek, of zou het moeten eindigen. Eigenlijk is er nog het aanhangsel. Het eindigt daar niet helemaal, maar het derde deel ervan zou dan het aanhangsel aan het einde zijn, hoofdstuk 27. Dat is de opbouw van het boek. We zullen de eerste zeven hoofdstukken bekijken, de vijf offers die daar worden voorgeschreven.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Exodus 32:26
- Genesis 22:5
- Genesis 22:7
- Romeinen 12:1
- Mattheüs 8:4
- Leviticus 1:1
- Leviticus 4:1
- Leviticus 6:1
- Leviticus 8:1

- Leviticus 11:1
- Romeinen 12:2
- Ezechiël 33:11
- 2 Timotheüs 3:16-17
- Johannes 8:5
- Johannes 8:7
- Mattheüs 5:38
- Mattheüs 5:39
- Exodus 21:23-25
- Leviticus 11:44-45
- Leviticus 19:2
- 1 Petrus 1:15-16
- Leviticus 7:38
- Leviticus 9:1
- Romeinen 11:22
- Deuteronomium 4:5-8
- Romeinen 7:12
- Romeinen 7:14-15
- Romeinen 7:16
- Romeinen 8:4
- Mattheüs 5:21
- Mattheüs 5:22
- Mattheüs 5:27
- Mattheüs 5:27-28
- Mattheüs 5:31
- Mattheüs 5:33
- Mattheüs 5:34-37
- Mattheüs 5:38-39
- Mattheüs 5:43
- Spreuken 25:21-22
- Exodus 23:4-5

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.